

Hest som næring

Sluttrapport for delprosjekt 2
Utfordringer rundt ferdsel med hest

Gry Løberg

1 Ferdsl med hest

Ferdsl med hest omfatter ridning med hest i jordbrukslandskapet og utmark, på trafikerte veier, skogsbilevier og stier. Samtidig omfatter det kjøring med hest på veier.

Undersøkelse som ble gjennomført i forprosjektet "Best på hest" kartla at godt over 80 % av rytterne var på tur med hestene sine flere ganger i uken. I en undersøkelse av Senter for Bygdeforskning oppgir 30 % at de har opplevd konflikter rundt bruk av stier og veier for ridning og kjøring.

For å minske konflikter mellom ryttere og andre er det viktig at vi informerer og legger til rette for å forebygge konflikter.

Det er og har vært en rekke konflikter mellom kusk/rytter på den ene siden, og grunneier og turgåer på den andre siden. Hestemøkk i veien, hester på dyrket mark, turgåere som blir skremt av hest i stor fart har vært noe. Mens ryttere opplever at syklist, biler og andre kommer i stor fart og ikke tar hensyn til at hesten kan bli skremt. Konfliktene går begge veier.

Stallene ligger spredt og noen av dem er fanget i bebyggelsen og jordbrukslandskapet. Disse har problemer med å komme seg på tur i utmark uten å ri langs trafikert vei i kulturlandskapet. Når de aller fleste stallene ikke har ridebane, tilsier det at de har hester som må få all sin daglige mosjon ute på tur.

Det er gjort noen kartlegginger på hvor folk rir. Og det ser ut til at enkelte har stor rekkevidde, mens andre ikke kommer seg særlig lagt ut på tur pga hindringer som vei og boligbebyggelse. Naturlige runder å ri er noen steder sperret av grunneiere som ikke ønsker ridning/kjøring på sin vei eller gjennom tunet. En sperring på f.eks. 50 meter kan ødelegge for en flere km lang runde, som igjen fører til at de må finne andre steder å ferdes.

Hvordan stallene opplyser og håndhever regler for ferdsel med hest varierer en del. Noen er strenge og ønsker ikke oppstallet hester hvor eier ikke overholder regelverk og skikk og bruk. Andre er mer lettvinde og gjør lite eller ingen ting.

2 Arealplanlegging

For å forebygge problemer med ferdsel med hest er det viktig at kommunen tar med hest i arealplanleggingen. Hest må inn i kommuneplanen og i arealplanen. I Sverige har de fleste kommunene med mye hest og også fylkene egne planer som omhandler hest.

I Lier kommune arbeides det med en *Veileder for behandling av søknader om stall, ridebane og ridehall*. I denne veilederen skrives det bl.a. om at en ikke bør etablere stall og rideanlegg på gårder hvor det ikke er mulig kunne ri på tur. Det er også nevnt ulike veistrekninger som er trafikkfarlige og hvor en ikke ønsker etablering eller utvidelse av hestevirksomhet.

Kommunene bør sette seg ned å se hvor det i dag er hester/staller og hvor kommunen i fremtiden ønsker staller. Kommunen må også se på hvor ryttere pleier å ri på tur og hvor en pleier å kjøre med hest.

Noen viktige punkter å tenke på:

- Staller bør ligge et stykke fra boligområder. Det er også viktig å tenke langsiktig slik at en ikke ønsker staller plassert på steder hvor en i fremtiden vil etablere boligområder.
- Stallene bør ligge der det er enkelt å komme seg på tur i utmark uten å sjenere for mye. Og det er spesielt viktig å unngå trafikkfarlige veistrekninger eller kryssingspunkter.
- Der hvor det allerede i dag er etablert større staller bør, kommunen legge en plan for hvor de skal kunne ri for å komme seg på tur.
- Ryttersport er en av flere idretter som er organisert i Idrettsforbundet. På lik linje som kommunen finansierer fotballbaner og andre idrettsarenaer vil det være naturlig at også kommunen etablerer ridebaner/ridehaller der det er stor nok aktivitet.
- Kommunen bør i større grad ta med hestesport med i planer om idrett og friluftsliv.
- Kommunen bør ta med hest i sin kommuneplan og sine arealplaner.

3 Utfordringer ved ferdsel med hest

3.1 Trafikksikkerhet

seg til utmark på en lengre tur.

Pga stor trafikk langs enkelte veier velger ryttere og kusker å benytte seg av gang og sykkelsti. Politiet i nedre Buskerud mener det er helt OK, da dette er mer trafikksikkert enn om de hadde ferdes i veibanen sammen med større kjøretøy i stor fart. Ferdsel med hest i veibanen vil også være til hinder for trafikken og kan skape en rekke farlige forbikjøringsituasjoner.

Ryttere og kjørende med hest velger ofte å unngå strekninger som er uoversiktlige, smale, trafikkerte og som mangler gang/sykkelsti. Disse strekningene er kanskje viktig for å kunne ri en runde, eller komme

3.2 Rytter uten skikk og bruk

Det er kjent at enkelte ryttere tar seg vel til rette, rir over dyrket mark, kommer i stor fart og skremmer gående osv. Slike episoder har ført til at trasseer har blitt stengt av grunneier, noe som rammer alle ridende og ikke bare den/de det gjelder. Dette er meget uheldig. Og det er stallens ansvar å opplyse oppstallørene om hvor de kan ri på tur og hvordan de skal oppføre seg. I tillegg har foreldre et ansvar for å opplyse sine barn. Ryttere som tar Grønt Kort gjennomgår temaet ferdsel med hest.

3.3 Vinter

Om vinteren mister ridende og kjørende med hest mange av skogsbilveiene sine til ferdsel. Det blir lagt skiløyper på dem eller de blir ikke holdt åpen om vinteren.

3.4 Hestemøkk i veien

Det har fra publikum sin side vært en del reaksjoner på hestemøkk i veien, spesielt i Lier. Det burde være en smal sak å hoppe av hesten å sparke dette ut av veibanen. Andre alternativ er å ri hesten ut til siden når man oppdager at den skal gjøre fra seg.

Å pålegge ryttere å ri med pose eller spade vil være meget utpraktisk, og faktisk til et hinder for rideturen, og bidrar til å redusere sikkerheten.

For kjørende med hest er det mulig å feste en pose bak hesten i draget som samler opp møkk. Men om man er ute og kjører hest for trening, vil dette ikke være like lett da det kan hindre hestens bevegelser.

3.5 Hesteturisme

I Drammensregionen er det liten forekomst av organisert turridding /hesteturisme. Dette kan komme av manglende turmuligheter for hest.

Hesteturisme baserer seg i stor grad på å ri på tur (83 %). Det har vist seg at mesteparten av hesteturismen ligger på høyfjellet (58 %), og 24 % ligger i lavlandet. For å kunne bedrive hesteturisme må en ha gode turmuligheter. Beliggenheten på stallen/hestegården er derfor avgjørende.

Kanefart, kjerre, slede m.m. utgjør 16 % av hesteturismen, og 3 % har andre tilbud. Hesteturisme viser også stor sesongvariasjon, med sommeren som høysesong.

I Drammensregionen er det 4-6 bedrifter som har rideleir for ungdom, og som i stor grad baserer seg på riding på bane/hall. I tillegg har vi en bedrift som driver med kanefart.

4 Ridestier og ridetrasseer

Rundt om i landet etterspørres ridestier eller løyper, det vil si en merket sti for den daglige rideturen. De fleste som rir og har hester vil ri utendørs når været tillater det. Dette gir både hester og ryttere variasjon og avslapning. Visse typer trening kan ikke utføres i en innendørs arena eller i en innhegning. Samtidig har de fleste stallene i Drammensregionen ikke ridebane, slik at de må ut på tur.

For å oppnå en tilfredsstillende tur, vil de fleste ri en runde for å unngå å ta samme rute tilbake. Ryttere velger runder også pga sikkerhet. Dessuten er underlaget viktig. De fleste unngår asfalt og asfalterte overflater. Asfalt og belegningsstein kan være glatt for skodde høver, og beina til hestene kan få belastningsskader av omfattende ridning på hardt underlag.

Førstevalget for en rytter er å velge en vei som er trafikkisikker. Store trafikkerte veier utgjør ofte en for stor fare. Det er samtidig viktig å kjenne hesten slik at man vet hvordan den reagerer i ulike situasjoner. En rekke hester reagerer mye på nye ukjente ting. En hest kan lett bli redd for barnevogn, rullestol, rulleski, syklist osv.

Underlaget hesten skal ferdes på må ikke være for hardt og glatt, slik som asfalt. Men det må heller ikke være for mykt da det er belastende for hestens sener. Det beste er en variasjon. Er grunnen for bløt vil den også bli tråkket opp og veien/stien kan bli ødelagt.

5 Lovverk

5.1 Friluftsloven

Dagens friluftslov ga ryttere rett til å ferdes på vei og sti i utmark. På privat vei i innmark er det opp til grunneier å gi tillatelse. Det er viktig å vite at Friluftsloven ikke bare inneholder rettigheter, men også plikter. Bestemmelsene er ulike for bruk av hest i inn- og utmark.

Friluftsloven vi har i dag er i ferd med å revideres, slik at ny lov vil komme i løpet av kort tid. Nytt forslag ble behandlet i stortinget i mai 2011, og skal i en ny runde før den endelig blir vedtatt. Det ser ut til at hester vil kunne få en økt ferdselsrett enn i dag og at man dermed kan ha lov til å ri på vei og sti i innmark. Dette kan føre til flere konflikter enn i dag om en ikke tilrettelegger for ferdsel med hest og lager gode avtaler.

§ 2. (Ferdsel i utmark.)

I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

*Det samme gjelder ferdsel med **ride- eller kløvhest**, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet, såfremt ikke kommunen med samtykke av eieren eller brukeren har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger. Kommunens vedtak må stadfestes av fylkesmannen.*

§ 3a. (Ferdsel på vei eller sti i innmark) (nytt fra 1/1-2012)

Ferdsl i innmark som fører til utmark,

- a) *til fots på vei eller sti,*
- b) *på vei eller opparbeidet sti med **ride- eller kløvhest**, tråsykkel, kjelke eller liknende, med unntak av organisert aktivitet som sykkeløp og rideklubbaktivitet,*

er tillatt hele året, hvis ferdselen kan skje uten å passere gjennom gårds plass eller over hustomt eller uten på annen måte å være til utilbørlig fortrengsel eller ulempe for eier eller bruker.

Kommunen kan, etter samtykke fra eier eller bruker av eiendommen, gi forskrift om å forby ferdsel som er tillatt etter første ledd. Forskriften må stadfestes av fylkesmannen.

Eier eller bruker kan forby ferdsel som er tillatt etter første ledd, hvis ferdselen er egnet til å volde nevneverdig skade.

§ 4. (Ferdsl med motorvogn og hestekjøretøy.)

*Når ikke annet er bestemt, kan eier av privat veg forby ferdsel med **hestekjøretøy**, motorvogn, (derunder sykkel med hjelpemotor) og parkering av motorvogn på eller langs vegen.*

Ved offentlig veg er det tillatt å parkere i utmark, såfremt det ikke volder nevneverdig skade eller ulempe.

5.2 Veitrafikkloven

Det er også viktig å legge merke til at ferdsel med hest og vogn også reguleres av veitrafikkloven.

Vegtrafikkloven § 3 Grunnregler for trafikk sier:

Enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke voldes skade eller oppstår fare, og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret.

Vegfarende skal også vise hensyn mot dem som bor eller oppholder seg ved veien.

Denne bestemmelsen inneholder grunnregelen for all trafikk, og fanger opp handling som ikke dekkes av spesialbestemmelser.

I uttrykket enhver gjøres det helt klart at også rytter/kusk pålegges en stor grad av aktsomhet. Trafikkreglene har en bestemmelse som plasserer rytter/kusk inn i den totale trafikksammenhengen.

Vegtrafikkloven § 4. Trafikkregler.

Kongen gir alminnelige regler for kjørende, ridende og gående trafikk.

Denne bestemmelsen tilsier at veitrafikkloven også gjelder hest.

I tillegg har vi *Forskrift om kjørende og gående trafikk* som også omfatter ridning, kjøring og leing av hest.

§ 2 i forskriften sier:

Reglene om trafikk med kjøretøy gjelder så langt de passer også for rytter og for den som fører ride-, laste- eller trekkdyr eller fører eller driver husdyr.

6 Hva som er gjort mht ferdsel med hest

Røyken Kommune

De har utarbeidet felles [retningslinjer for bruk av hest i Røyken Kommune](#). Dette ble vedtatt av kommunestyret i 2000. Retningslinjene for bruk av hest er egentlig skikk og bruk på tur, samt sikkerhetsregler.

Punkt 8: "Pass på at hesten ikke sprer floghavre. Foret til hesten må ikke inneholde floghavre fordi floghavre er et skadelig ugras. Brukes knust havre kan spredning reduseres." er overflødig, da det ikke er påvist av havre er spiredyktig etter å ha passert fordøyelseskanalen til en hest.

Lierskogen Grunneierlag

Her har de laget retningslinjer for ferdsel med hest på Lierskogen. Retningslinjene er til

Fylkesmannen i Rogaland

Åpnet for at bønder kan søke om SMIL-milder til opparbeiding av ridestier. Arrangerte studietur til Danmark for å se hva de har gjort der. Du kan lese mer om ridestier i Danmark på: www.hjoerring.dk og www.riderute.dk.

Les mer <http://fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=36389&amid=2716541>

Bergen Kommune

Satser på utbygging av flerbruksveier i skogen (skogsbilveier). Les mer

https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00017/Hest_i_byn_re_str_k_17628a.pdf

Fjellregionen

Merking av ridestier/rideleder i området mellom Rondane og Svenskegrensen. Til bruk for turridding og hesteturisme. Les mer <http://www.fjellregionen.no/FLIB/1023-HOVEDPROSJEKT%20ny%202008%20-%20justert%20finans.doc>

Nøtterøy

Etter stor slitasje på veier, stier og at ryttere har ridd på innmark ble det i 2002 (?) etablert en arbeidsgruppe for å se på hvordan de kunne løse dette problemet. Arbeidsgruppe besto av representanter fra Nøtterøy og Tjøme skogeierlag, Nøtterøy landbrukslag, Nøtterøy og Tjøme ryttersportsklubb, Trygg trafikk/Politiet, Velforeningene og Nøtterøy. De skulle se på:

- Muligheten for å etablere stitraséer spesielt beregnet for ridning
- Grunneieravtaler
- Skilting og merking
- Registrering og merking av alle ridehester i kommunen
- Opplæring av ryttere
- Trafikksikkerhet, håndheving av rideforbud på gang-/sykkelstier

Les mer <http://www.bryde.no/ntsl/Ridesti%20foredrag.PDF>

Prosjektet er ikke ferdigstilt

Landbrukskontoret i Follo

Landbrukskontoret i Follo hadde i 2007 et ridestiprojekt for å merke en sti og lage grunneieravtaler. De strevde lenge med å få med alle grunneierne og ridesentrene, men kom ganske godt i mål. Ridestien er på 24 km. Les mer <http://www.hest.no/artikkel.html?news.nid=3484>

Regionkontor landbruk – Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rølingen og Skedsmo

Østmarka Ridestiforening har søkt om SMIL-midler og fått innvilget penger til å starte utbedring og bygging av tre ridestireaseer, To i Lørenskog og en i Rælingen.

I tillegg har det i Rælingen blitt avholdt et orienteringsmøte med grunneiere og rideinteressert i forbindelse med planlegging av en framtidig trasè. Det ble foreløpig ikke søkt om økonomisk støtte til dette prosjektet. Totalt tilsvarer dette ca. 6,2 km med ridesti som er på gang.

Les mer <http://www.regionkontorlandbruk.no/Nyskaping.html>

Østfold Turhestforening

Har en komite som fremforhandler avtaler med grunneiere om ferdsel med hest. Turhestforeningen merker ulike turtraseer med GPS og medlemmene har tilgang til disse rutene. Turhestforeningen arrangerer felles turer og disponerer hytter, og ønsker å representere alle som driver med hest i Østfold og jobbe for gode turmuligheter.

Les mer <http://ridestier.no/>

Fjelltur

Fjellregionen har laget et turkart på nettet www.fjelltur.no hvor de bl.a. har merket ridestier i alle kommunene i fjellregionen (Holtålen, Røros, Os, Tolga, Tynset, Folldal, Rendalen og Alvdal). I disse kommunene er turistridding en stor næring som er avhengig av gode turmuligheter for å eksistere. Se

www.fjelltur.no

Bærum kommune – Merket ridesti

Har etablert ridesti langs Sæternbekken fra Bakke bro på Ankerveien og til Murenveien. Ridestien har til hensikt å kanalisere ridende vekk fra noen av de mest brukte strekningene av Ankerveien og

Murenveien, og dermed redusere brukerkonflikter. Tiltaket ble ferdig i november, med unntak av skilting. Ridende bes bruke ridestiene der de er opparbeidet. Ridestiene er merket

Bærum kommune har laget [Generelle ferdselsregler for ridende i Bærum](#) samt informasjon om [Ferdse på veier og i marka](#)

Ridestier i kommunene

Det er i alt 49 kommuner som har planlagt, etablert eller sagt ja til etablering av ridestier.

1. Arendal Kommune
2. [Askim kommune](#)
3. Bergen Kommune
4. Bodø Kommune
5. Bykle - Ny trasse ridesti – Bykle kommune
6. [Bærum Kommune ride-/tursti langs Sæternbekken - Bærum](#)
7. Dramngedal
8. [Enebakk - Ridesti, Flateby - Enebakk](#)
9. [Fet - Ridesti – Fet KØmmune](#)
10. Fjell
11. Følldal
12. [Fredrikstad - Etablering av ridestier. Tiltakshaver Onsøy Ridesenter Stall HK AS - Fredrikstad KØmmune](#)
13. Gjøvik
14. [Hamar - ridesti langs Kirkebybekken – Hamar kommune](#)
15. [Hamar - Øvre Vang - Hamar Kommune - Vang kjøre- og ridestier](#)
16. Hobøl Kommune
17. Hurum Kommune
18. [Karmøy Nord-Karmøy – Karmøy KØmmune](#)
19. [Kristinasand Kommune - Jegersberg - Kristiansand](#) Med lys
20. Lesja
21. Lillehammer
22. [Lillesand - Ridesti – Travparken Lillesand Kommune](#)
23. [Lillesand KØmmune](#)
24. [Lørenskog - Ridesti Løremskog](#)
25. Nes i Akershus
26. Nesodden Kommune
27. Nordreisa Kommune
28. Notodden
29. Os
30. [Oslo - Ridesti – Alnaparken Ridesenter, Oslo](#)
31. [Oslo Kommune - Ridesti i Lillomarka rundt Årvollåsen](#)
32. Rendalen
33. Ringebu
34. Ringerike Kommune
35. Rælingen Kommune
36. Sandnes Kommune
37. Sarpsborg
38. Selbu Kommune
39. Sola Kommune
40. Stange
41. Stjørdal
42. Stokke Kommune
43. Søgne
44. Sømna
45. [Tønsberg kommune](#)
46. [Vefsn KØmmune](#)
47. [Vestby Kommune – Ridesti tvers gjennom kommunen](#)
48. Vestnes Kommune
49. [Øyer Kommune](#)

7 Foreslåtte tiltak

Prosjektgruppen ønsker ikke å etablere ridesti i utmark som flere av de andre kommunene, regionene og prosjektene har gjort. Det er flere årsaker til det.

- Ridesti kommer ikke innunder landbruksbegrepet eller landbruk pluss
- Ridesti må behandles som regulerings sak, og er dermed mer kostbart
- Det er rikelig med skogsbilveier og stier å ri på i utmark. Utfordringen ligger ofte i å komme seg dit.

Om en etablerer ridesti vil det fort føre med seg i praksis at frilufsloven blir innskrenket for rytter. Er det etablert en ridesti vil publikum lett forvente at en holder seg til disse. Selv om frilufsloven gir ryttere rett til å ri på alle veier og stier.

- Kommunen bør ta med hest i sin arealplanlegging
- Kommunen bør gå aktivt inn for å tilrettelegge for gode ferdselsårer for ryttere og kjørende med hest. Det har vært gjennomført en kartlegging av hvor det er utfordringer i forhold til ferdsel, hvor vi også har sett på utfordringer i forhold til kryssningspunkter.
- Det bør også legges til rette for å kunne ri på utvalgte skogsbilveier vinterstid. Skogsbilveier blir ofte til skiløyper eller de brøytes ikke.
- Organisering av hestenæringen er viktig slik at kommunen og andre har en part å forholde seg til ved høringer, klager og informasjon.
- Strengere oppfordring til alle stallene om å være sitt ansvar bevisst. Stallene har plikt til å informere sine oppstallører om hvor en skal ri i nærområdet, rettigheter og plikter og hvordan en oppfører seg.
- Det bør opprettes en nettside med informasjon om regelverk, rettigheter, plikter, praktiske løsninger og tips ved ferdsel med hest.

Ting som bør heves på nasjonalt nivå, men som ikke er en del av prosjektet:

- Hest i trafikken bør inn i pensum i trafikkopplæringen igjen
- Det bør være en minimumsalder ev minimumsferdigheter før en kan ferdes med hest i trafikken.

8 Mer informasjon om ferdsel med hest og arealplanlegging i forhold til hest

Vellinge kommun (2006) Hästar och bebyggelse i Vellinge Kommun.

http://www.vellinge.se/global/bygga_bo_miljo/miljo/hastar_och_bebyggelse.pdf

Skåne Utveckling (2004) Hästar och bebyggelse. Underlag för den fysiska planeringen

http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/sv/publikationer/2004/hastar_bebyggelse.pdf

Kalix kommun (2008) Förslag till riktlinjer vid nyetablering av bebyggelse/hästhållning inom Kalix kommun.

<http://www.kalix.se/e4ccdf3d-96fd-4079-af27-3377a90bc5a6.fodoc>

Falkenberg Kommun (2006) Hästar i planeringen. Förslag till riktlinjer inom Falkenbergs kommun.

http://www.falkenberg.se/download/18.46d9083a1173928dce6800074/Antagandehandling_H%C3%A4star+i+planeringen.pdf

- Bylander, Anneli (2010) Landsbygdutveckling och hästnäringen. En fallstudie av Vellinge ridstigsprosjekt, från teori till handling. SLU http://stud.epsilon.slu.se/1947/1/Bylander_a_101025.pdf
- Elgåker, Hanna; Pinzke, Stefan; Lindholm, Gunilla og Nilsson, Christer (2010) Horse keeping in Urban and Peri-Urban Areas: New Conditions for Physical Planning in Sweeden. Danish Journal of Geographt 110 http://rdgs.dk/djg/pdfs/110/1/GEO_110_1_Elg%C3%A5ker_et_al.pdf
- Mjaaland, Gard (2011) Oppfølgingsmøte – Ridestier I Lørenskog og Rælingen. Regionkontor Landbruk. Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo. http://www.regionkontorlandbruk.no/Ridesti_referat28.03.2011.pdf
- Mjaaland, Gard (2011) Sluttrapport oppfølgingsprosjekt. Regionkontor Landbruk. Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo.
- Möllerström, Elisabeth (2010) Ridning i landskapet – planering för ökad tilgænglighet för ryttere. SLU <http://stud.epsilon.slu.se/1303/>
- Abbott, Eloise; Newsome, David og Palmer, Sarah (2010) A case study analysis of horse riding and itæs management in peri-urban setting. Sustainable tourism CRC http://researchrepository.murdoch.edu.au/2631/1/case_study_analysis_of_horse_riding.pdf
- Lundberg, Anna (2009) Nätverk för ridleder och körvägar i Sverige – Slutrapport 2009 Hushållningsselskapet Väst http://www.jordbruksverket.se/download/18.14121bbd12def92a91780005010/Slutrapport_nat_n%C3%A4tverk_20101222_cm_al.pdf
- Nybro kommun (????) Ridled genom Glasriket. Fem etapper på sammanlagt 105 kilometer. <http://www.nybro.se/upload/Dokument/Se%20och%20g%C3%B6ra/Fritid/Ridled%20genom%20Glasriket/Kartan%20ridleden.pdf>
- Persson, Hanna (2003) Planering för tätortsnära ridning – mer än bara ridhus. SLU, JBT. <http://194.47.52.48/publikationer/specialmeddelande/specmed-244.pdf>
- Rumpunen, Eeva, 2009. *Urbaniserad hästhållning: stadsnära hästgårdar och planering.* SLU. <http://stud.epsilon.slu.se/136/>
- Præstholm, S. Pilgaard Kristensen, S. (2007) Farmer as initiators and farmers as attractors for non-gricultural economic activities in peri-urban areas in Denmark. *Danish Journal of Geography* 107(2), pp. 13-27. <http://rdgs.dk/djg/pdfs/107/2/03.pdf>
- Rumpunen, E. (2009) *Urbaniserad hästhållning – Stadsnära hästgårdar och planering.* Alnarp. SLU <http://stud.epsilon.slu.se/136/>
- Johansson, D. Andersson, H. Hedberg, A. (2004) *Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige.* Uppsala. SLU <http://hippocampus.slu.se/bibliotek/dokument/ACF2C8.pdf>
- Bailey, A. Williams, N. Palmer, M. Geering, R. (2000) The farmer as service provider: the demand for agricultural commodities and equine services. *Agricultural systems* 66. pp. 191-204. <http://elmu.umm.ac.id/file.php/1/jurnal/A/Agricultural%20Systems/Vol66.Issue3.Dec2000/650.pdf>
- Elgåker, Hanna Elisabeth (2010) The new equine sector and its influence on multifunctional land use in peri-urban areas. *GeoJournal* <http://www.springerlink.com/content/2281235263716290/>
- Hans Andersson and Dag Johansson (2004) THE HORSE SECTOR: DOES IT MATTER FOR AGRICULTURE? Presentert på American Agricultural Economics Association Annual Meeting, Denver, Colorado, USA, August 1 - 4, 2004 <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/19999/1/sp04an05.pdf>
- Elgåker, H. Wilton, B. (2008) Horse farms as a factor for development and innovation in the urban rural fringe with examples from Europé and Northern America. I Tanvig, H.(red.) *Innovation systems and rural development.* pp. 43-55. Forest and landscape working papers. Faculty of life sciences. University of Copenhagen. <http://vbn.aau.dk/files/14418214/workingpapersno27.pdf#page=43>